

Відп. ред.: С.В. Ківалов, С.М. Міщенко, В.Ю. Захарченко - Х.: Одіссей, 2013. - 1104 с.

3. Солдатський В.В. Фактичне затримання як засіб обчислення моменту затримання у кримінальному процесі / В.В. Солдатський // Актуальні проблеми держави і права. – 2012. – Вип. 64. - С. 524–531.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар - Тацій В.Я. - Стаття 20. Забезпечення права на захист Реж. доступу [електронний ресурс] <http://westudents.com.ua/glavy/63425-stattya-20-zabezpechennya-prava-na-zahist.html>

5. Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ (ВССУ) Про судову практику забезпечення права на захист у кримінальному провадженні 25 вересня 2015 року

6. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 27, ст.282) Редакція від 05.01.2017, підстава 1798-19Реж. доступу [електронний ресурс] <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>

Лисенко Сергій Станіславович

студент Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЩОДО ПОРЯДКУ ЗБЕРІГАННЯ РЕЧОВИХ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Одним із фундаментальних понять доказового права й теорії кримінального процесуального доказування є поняття речових доказів, яке, незважаючи на значну кількість наукових публікацій, сьогодні залишається дискусійним. До того ж, у зв'язку з прийняттям нового Кримінального процесуального кодексу України [1] (далі – КПК) є необхідність аналізу та подальшого дослідження новел і змін, що в ньому закріплені. Одним з таких питань є джерело доказів – речові докази, що мають важливе значення в кримінальному провадженні.

Комплексне дослідження доказів у кримінальному процесі та в їх різних аспектах здійснювалося багатьма процесуалістами-науковцями як радянського часу, так і сучасних. Істотний внесок у дослідження інституту доказів і речових доказів, зокрема, здійснили Ю. Азаров, М. Видря, Ю. Грошевий, В. Дорохов, Л. Карнеєва, Є. Коваленко, В. Крючков, В. Нор, М. Погорецький, Д. Савицький, С. Стахівський, М. Строгович, М. Якуб та інші.

Речові докази мають процесуальне значення для визначення характеру й обставин злочину та виявлення осіб, які його вчинили. Важливим у цьому зв'язку є й питання зберігання речових доказів. Адже формування речових доказів і їх використання в кримінальному провадженні неможливе без здійснення допоміжної, забезпечувальної діяльності, орієнтованої на збереження самого матеріального носія та його доказових ознак. Крім того, зберігання речових доказів є не лише гарантією реалізації завдань кримінального провадження, закріплених у ст. 2 КПК, а й необхідною умовою дотримання майно-

вих прав осіб, речі яких були вилучені як речові докази в кримінальному провадженні.

Так, за чинним законодавством питання про долю речових доказів, які були надані суду, вирішується судом при ухваленні судового рішення, яким закінчується кримінальне провадження (ч. 9 ст. 100 КПК). Такі докази і документи повинні зберігатися до набрання рішенням законної сили.

У цьому аспекті слід звернути увагу на способи зберігання речових доказів. Так, на підставі ст. 100 КПК, а також приписів, закріплених у Порядку зберігання речових доказів стороною обвинувачення, їх реалізації, технологічної переробки, знищення, здійснення витрат, пов'язаних з їх зберіганням і пересиланням, схоронності тимчасово вилученого майна під час кримінального провадження можна виокремити такі способи, як: 1) зберігання разом із матеріалами кримінального провадження в індивідуальному сейфі (металевій шафі) слідчого, який здійснює кримінальне провадження; 2) зберігання у спеціальних приміщеннях органу, у складі якого функціонує слідчий підрозділ; 3) зберігання в режимно-секретному підрозділі органу, у складі якого функціонує слідчий підрозділ; 4) зберігання у спеціальних установах і підприємствах; 5) зберігання у власника (законного володільця) відповідного матеріального об'єкта [2].

Так, щодо такого способу, як зберігання у власника (законного володільця) відповідного матеріального об'єкта, то слід звернути увагу, що за загальним правилом, передбаченим ч. 2 ст. 100 КПК, речовий доказ або документ, наданий добровільно або на підставі судового рішення, зберігається у сторони кримінального провадження, якій він наданий. Водночас, відповідно до п. 1 ч. 6 ст. 100 КПК, передбачена можливість передачі речових доказів на відповідальне зберігання власника (законного володільця).

Слід наголосити, що така передача можлива лише щодо обмеженого кола матеріальних об'єктів, зокрема йдеться про речові докази, що не містять слідів кримінального правопорушення, у вигляді предметів, великих партій товарів, зберігання яких через громіздкість або з інших причин неможливе без зайвих труднощів або витрат щодо забезпечення спеціальних умов, зберігання яких спільномірне з їх вартістю, а також речові докази у вигляді товарів або продукції, що піддаються швидкому псуванню, та за умови, що це можливо без шкоди для кримінального провадження.

Однак, як слушно зауважує С.О. Ковальчук, повернення речових доказів власнику (законному володільцю) зумовлює поновлення в нього відповідних правомочностей, що впливають із належного йому права власності, у зв'язку з чим є одним зі способів вирішення долі речових доказів [3, с. 211–212].

Отже, повернення означає, що матеріальний об'єкт переходить у повне користування та розпорядження відповідної особи з правом його відчуження або навіть знищення. Зрозуміло, що такі дії стосовно речових доказів не можуть бути вчинені, оскільки в такому разі не буде забезпечено дотримання

засади безпосередності дослідження показань, речей і документів.

Тобто повернення власнику (законному володільцю) можливо лише у випадку, коли сторона обвинувачення дійде висновку, що немає підстав використовувати матеріальний об'єкт як речовий доказ у кримінальному провадженні, наприклад, якщо в ході досудового розслідування не підтвердилася його належність. За таких умов повернення має супроводжуватися скасуванням арешту майна. Ураховуючи вказане, неправильно видається практика судів, які не розмежовують повернення та передачу на відповідальне зберігання, зазначаючи в резолютивній частині «повернути власнику на відповідальне зберігання» й не встановлюючи жодних обов'язків щодо такого зберігання [4, с. 46-48].

Зауважимо, що хоча КПК й передбачений такий спосіб зберігання, як передача на відповідальне зберігання власнику (законному володільцю), ані самим КПК, ані Порядком, ані Інструкцією про порядок вилучення, обліку, зберігання та передачі речових доказів у кримінальних справах, цінностей та іншого майна органами дізнання, досудового слідства і суду, не врегульовано процесуальний порядок здійснення такої передачі.

Відсутність регламентованого порядку передачі речових доказів на відповідальне зберігання власнику (законному володільцю) спричиняє невизначеність у правозастосовній практиці. Зокрема, досить часто суди взагалі не розглядають клопотання особи про передачу їй речових доказів на відповідальне зберігання, мотивуючи своє рішення тим, що визначення місця зберігання речових доказів не входить до компетенції слідчого судді [5, с. 178-182].

Таким чином, з метою забезпечення процесуальних гарантій зберігання речових доказів слід більш докладно врегулювати порядок повернення речових доказів власнику (законному володільцю). При цьому умови зберігання речових доказів, незалежно від стадії процесу, мають відповідати вимогам, що сприяють їх збереженню, незмінності й недоступності для сторонніх осіб.

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 16 берез. 2018 р.: (ОФІЦ. ТЕКСТ). – К.: ПАЛИВОДА А.В. 2018. – 408 с.

2. Про порядок зберігання речових доказів стороною обвинувачення, їх реалізації, технологічної переробки, знищення, здійснення витрат, пов'язаних з їх зберіганням і пересиланням, схоронності тимчасово вилученого майна під час кримінального провадження, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України № 1104 від 19 листопада 2012 р. Урядовий кур'єр від 08.12.2012.

3. Ковальчук С.О. Умови передачі доказів на відповідальне зберігання власнику (законному володільцю) під час кримінального провадження. Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. 2015. № 5.

4. Хахуцяк О.Ю. Речові докази у новому Кримінальному процесуальному кодексі України. Адвокат. 2013. № 6.

5. Крицька І.О. Зберігання речових доказів у кримінальному провадженні: мета, способи, умови й суб'єкти. Підприємництво, господарство і право. - 2017. - № 6.